Ч. 262 (11.612). Львів, вівторок 26. листопада 1929. [illegible] Рік XLVII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. — Конто почт. щадн. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло“, Львів. — Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 5·00 зол. — За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. Друкарні: 29-26. — В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ. — ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Слідами московських царів.

Львів, 25. листопада 1929.

На основі конституції Союзу Радянських Соціялістичних Республик з дня 6. липня 1923 р. Радянська Україна (офіціяльно: Українська Соц. Радянська Республика) стала тзв. союзною республикою, тобто складовою частиною одної великої радянської союзної держави. Підкреслюємо, що конституція СРСР з 6. липня 1923 р. виразно каже про одну союзну державу, а не про союз поодиноких держав, радянських республик. Згідно з цією ж конституцією, що передбачувала одно загальносоюзне законодавство, утворено загальносоюзні, центральні законодавчі та виконавчі органи влади і льокальні, або т. зв. республиканські.

До компетенції виключно загальносоюзних органів влади належать такі справи: господарська політика, торговля, праця, харчування, фінанси, військо, фльота, комунікація, пошта, телеграф, робітничо-селянська інспекція, закордонна політика, концесії для чужинного капіталу та промисл.

До компетенції льокальних або т. зв. республиканських органів влади належать справи: земельні, внутрішньо-республиканські, судівництва, народньої освіти і здоровля. Це значить, що поодинокі т. зв. союзні республики можуть проявляти в цих пятьох ділянках власну ініціятиву та проводити своєрідну організаційно-технічну схему, але виключно в межах загальносоюзного основного законодавства. На чолі кожної з цих ділянок стоять виключно республиканські (льокальні) комісаріяти, що не мають анальогічних зверхних собі комісаріятів при загальносоюзному центрі в Москві. Ці комісаріяти так і прозвали комуністи „самостійними“. Згідно з устроєвою системою поодиноких республиканських конституцій вони підчинені тільки республиканським зїздам рад, точніше виконавчим комітетам останніх. Попри те і ці „самостійні“ комісаріяти і зїзди рад і їх виконавчі комітети підчинені всеціло комуністичній партії, яка є в цілім радянськім союзі одною, наскрізь сцентралізованою, дарма, що формально вона ніби то й поділена на територіяльні групи. Отже, якщо теоретично і конституційно є деяка децентралізація влади в радянських республиках, то фактично вона занульована через великанську централізацію усього партійного апарату.

І Радянська Україна як союзна республика СРСР мала досі конституційно пять т. зв. самостійних комісаріятів, а саме: земельних справ, освіти, внутрішніх справ, судівництва і здоровля. Отже конституційно вона творила в Радянському Союзі своєрідну територіяльну автономну одиницю. Здавалось би, що жива, особливо господарська й політична дійсність повинніб впливати на льокальні чинники навіть комуністичної влади в тому напрямі, щоби вони протиставились політичному й господарському централізмові Москви. Здавалось, що суперечні і то дуже часто суперечні інтереси України приневолять остаточно навіть ком. правителів України на місцях до того, що вони будуть старатись повести еманципаційну політику в напрямі децентралізації. Були вже нераз і деякі познаки цього. Одначе це тільки так здавалось. Бо на ділі діється щось зовсім противне. Москва тепер працює вже над поширюванням безглядної централізації не тільки через партію, але й через відповідні зміни в конституції. Московський червоний центр обмежує і без того куцу автономію і то обмежує дуже болючо, бо в найважнішій, а саме: господарській ділянці.

Ось на засіданні Центрального Виконавчого Комітету всесоюзної комуністичної партії в Москві дня 15. листопада ц. р. принято широко мотивовану постанову про ліквідацію т. зв. самостійних республиканських комісаріятів земельних справ і про утворення на їх місце одного центрального, всесоюзного комісаріяту. В мотивах до цієї постанови між іншим читаємо: „якнайшвидше утворити кадри великого соціялістичного сільського господарства можна тільки сцентралізувавши організацію цієї справи та зміцнивши окремі відсталіші (а щож з більше розвиненими?! — Ред.) національні райони силами пролетарських центрів Союзу“. Кінцевий уступ постанови звучить: „З усього цього виходить, що цілком на часі зосередити керівництво сільсько-господарським виробництвом у єдиному союзному центрі. Тому пленум ЦК відповідно **до постанов ряду провідних центрів національних компартій** (чи це не глум?! — Ред.) визнає за потрібне утворити обєднаний Наркомат Земельних Справ СРСР. Організація союзного Наркомату повинна застерегти запровадження єдности в справі розгортання великих радгоспів, колгоспів та машиново-тракторних станцій, підсилення керівництва справою машинопостачання, електрифікації, сільсько-господарського кредиту та готування кадрів, а також підсилення роботи щодо розгортання підприємств для перерібки сільсько-господарської продукції. Разом із тим утворюючи союзний Наркомат, треба максимально забезпечити розвиток ініціятиви та самодіяльности національних країв (що за клини! — Ред.) і республік у справі розгортання виробничих сил і соціялістичної реконструкції сільського господарства“.

Хто уважно прочитає наведений уступ постанови і хто розшифрує докладно фактичне його значіння, хто відкриє в нім всю наготу комуністичного фарисейства і цинізму, цей зрозуміє без пояснень, до чого йдуть комуністи. При всій цій своїй юдиній роботі не забувають вони ніколи особливо підкреслити, що роблять це в інтересах „національних країн“ і з волі та на домагання „провідних центрів національних компартій“. Що уявляють собою „національні компартії“ ми знаємо. Це ті самі малороси, це ті самі нікчемні типи, що колись просили російських царів обмежувати права України. Російські царі того тільки й чекали і вкорочували „вольности Малоросії“ в імя добра тієїж „Малоросії“ та „вволяючи волю вірнопідданих“ царських підлизнів з національних українських зрадників. Слідами давних царів йдуть тепер і комуністи. Вони теж вкорочують конституційні права України в імя її-ж таки „добра“.

Тепер втратила Рад. Україна завдяки московській печаливости і вірнопідданности комуністичних малоросів комісаріят земельних справ. Нема сумніву, що за кілька літ втратить і чотири інші т. зв. самостійні комісаріяти. Чи й тоді буде вона ще „самостійною“ державою?

На теми самоврядування.

Польська конституція і самоврядування.

Постанови арт. 66. „В організації державної адміністрації буде переведена засада деконцентрації. Органи державної адміністрації поодиноких територіяльних одиниць можуть бути при тому зединені, в міру можливости, в одним уряді під одним зверхником. Заразом буде угляднена засада участи горожан покликаних шляхом виборів у виконанні завдань тих урядів у межах означених законом“.

Державна адміністрація польської держави побудована на слідуючих основах:

1. Вона спирається на центральній системі. Уряд ділиться на поодинокі міністерства, після родів адміністрації (військо, освіта і т. п.). Однак у своїм ресорті кожний міністр виконує владу над цілою державою. При провінціональній системі справа представлялась би відворотно. Іствували би міністри, які виконувалиб цілу адміністрацію, але лише над якоюсь провінцією. Хоч у Польщі принято централ{ьну} систему, то іствувала довгий час і провінціональна система, а саме: міністр пруської дільниці. Для непольських народів кращою є система провінціональна, бо тоді іствує можливість окремого трактування населення поодиноких провінцій. Провінціональну систему приноровлює Англія до своїх кольоній.

2. Вона спирається на підставах деконцентрації. На чім полягає та засада? В державній адміністрації міністр послугується підчиненими собі урядовцями. Виконують вони працю в двоякий спосіб: або лише приготовляють матеріял і ставлять внески, але рішає міністр, або вони самі рішають. Тоді, коли вони самі рішають, говоримо про систему деконцентрації. Вона запевнює скору полагоду справ.

Що іншого є засада децентралізації. Вона полягає на тому, що уряд допускає до виконування завдань адміністрації побіч себе самоуправні союзи, які виконують її з власного права. З того бачимо, що між засадою деконцентрації і децентралізації заходить суттєва ріжниця. При системі децентралізації рішають про ріжні справи державної адміністрації самоуправні союзи, як правно-публичні особи. Польська конституція признає засаду централізації і є лише дуже малі вийнятки, де поодинокі самоуправні звязки є покликані полагоджувати справи з ділянки державної адміністрації.

Польська конституція, приймаючи засаду централізації і деконцентрації ставиться тим самим негативно до діяльности самоуправи. Зокрема засада централізації стоїть у різкій суперечности до постанов арт. 3. конституції, бо перечеркує його постанови, що устрій держави має спиратись на основі широкої територіяльної самоуправи.

3. Вона переводить засаду т. зв. зединення агенд під одною зверхністю. Засада зединення влади полягає на тім, що адміністраційну владу першої і другої інстанції не організує для себе кожне міністерство окремо, тільки на тім, що адміністраційні власти першої і другої інстанції полагоджують справи ріжних міністерств. Хоч арт. 66. конституції говорить про зединення влади без застережень, то ця засада не є консеквентно переведена, бо воєвідства і повітові староства не полагоджують справ військових, судових, скарбових, шкільних, залізничих і почтово-телеграфічних. Для того іствують для кожної з тих справ окремі адміністраційні власти, які полагоджують справи, що входять до відносного ресорту.

4. Вона допускає до участи державної адміністрації горожанський елемент. Це виявляється у практиці тим, що до воєвідських рад входять не тільки державні службовики, але також вибрані громадянами, чи іменовані владою представники громадянства, однак про це пізніше.

Зі сказаного бачимо, що постанови арт. 66. конституції стоять у деяких точках в суперечности до постанов арт. 3. і ставлять разом з постановами арт. 65. під знаком запиту ліберальність польської конституції у відношенні до самоуправи.

Постанови арт. 67. „Право рішення в справах, що належать до круга ділання самоуправи прислугує виборним радам. Виконавчі чинности воєвідської і повітової самоуправи належать до органів, утворених на основі зединення колегій вибираних репрезентаційними тілами а представниками державної адміністраційної влади і під їх проводом“.

Постанови арт. 67. завдають вже остаточний удар розвиткові і діяльности самоуправи, а в додатку стоять вони у різкій суперечности до постанов арт. 3. конституції. На основі тих постанов воєвода, отже адміністраційний урядник має бути провідником воєвідської ради, а знова староста провідником повітової самоуправної ради. Тимсамим арт. 67. вводить у життя в воєвідствах і повітах зединення політичної і самоуправної влади.

Коли розглянемо самоуправу, яка іствує у ріжних краях та державах і відношення до неї державної влади, то стрінемо в тій ділянці дві головні системи:

1. Система двотоpоности, або розділу самоуправної від адміністраційної влади. У цій системі самоуправа є зовсім незалежна від державно[illegible]

адміністраційної влади, якщо говорити про власний круг ділання самоуправи. На тій системі була збудована самоуправа поодиноких країв австрійської монархії, а в тім і Галичини. В Галичині істнувало три щаблі самоуправи. Найвищою самоуправною владою був краєвий сойм, який ухвалював краєві закони. Виконавчий орган сойму — Краєвий Виділ вів господарку краю і мав нагляд над повітовою і громадською самоуправою. У тій системі самоуправні організації є самостійними і незалежними від державної політичної влади. За австрійських часів намісник не мав впливу на краєву, а староста на повітову самоуправу, хіба, що ті самоуправи переступили свій круг ділання чи нарушили державні закони.

2. Система зєднення самоуправної й адміністраційної влади. У цій системі на вищих щаблях на чолі самоуправних одиниць стоять представники державної адміністраційної влади. Представник державної влади є виконавчим органом самоуправних організацій.

При такій системі не може бути мови про самостійну діяльність самоуправи. Така самоуправа працює під диктатом і на команду адміністраційної влади і тому деякі учені називають таку самоуправу касарняною. Перед світовою війною істнував цей рід самоуправи в Прусах. Він тоді зустрічався з острою критикою польських учених. Польські учені були зовсім влучно тої думки, що того-рода самоуправа помагає тільки пруському урядові ґерманізувати поляків. Польські посли законодатного сойму, що ухвалювали арт. 67 конституції наслідували пруське законодавство. Згідно з тими постановами конституції знесено в Галичині Краєвий Виділ, а опісля Тимчасовий Самоуправний Виділ і пороблено воєводів керманичами воєвідської, а старостів керманичами повітової самоуправи.

Пос. Волод. Целевич.

(Докінчення буде.)

Складайте жертви на оселю українських робітників пера в Ямнім!

„Розділюй і пануй!"

„Помагають" лемкам.

„Ґлос Подгаля" у Новому Санчі хоче „допомогти" нашим лемкам в усуненні „фонетично-української" читанки і видання етимольоґічно-лемківської під гаслом: „Як світ світом, ніякий лемко русин Підгаля не буде братом фонетикові-українцеві!"

В „Ґлос-і Подгаля" пише якийсь Драґан:

„Прочитавши „Ґлос Подгаля" з 20. жовтня 1929 р., завважив я статтю про якогось волоцюгу Василя Вишиваного і фонетично-українську читанку на Лемківській Руси. Треба зазначити, що ніякий Василь Вишиваний, ані (інший) український волоцюга не має чого шукати на Лемківській Руси Підгаля, бо польська адміністрація, польська публіцистика, польська опінія, а головно сусідній польський нарід, який з братнім руським народом на Лемківщині Підгаля безпосередньо сусідує і протягом понад 1000 літ згідно живе, разом прихильно взаїмно себе терпить, разом усякі замінні товари на ярмарках Підгаля переводить, в долі і недолі в бідних гірських околицях собі помагає, — ну й чому би той польський нарід такому лагідному гірському людові на Лемківщині Підгаля не мав *допомогти до того, щоби понад 10 тисяч теперішніх учнів державних шкіл на Лемківщині не могло одержати лемківського руського букваря і читанки для тих дітей, які могли би читати в тій мові і наріччі, якими їх мати від дитинства вчила і яку то мову ті діти з грудей своєї матери на дальше своє життя виссали, — тому то ніколи українсько-фонетичної читанки вчитися ані читати не будуть, але завжди з роду в рід по руськи, в своїй рідній матірній мові. Колиб їх до того насильно змушено, то радше по польськи будуть читати і писати, а фонетично-українським ані говорити, ані читати не будуть, бо це була би тільки пошесть на Лемківську Русь Підгаля, а пошести кожний боїться і буде перед нею боронитися. Зрештою, як світ світом, ніякий лемко русин Підгаля не буде братом фонетикові-українцеві*".

Поминаємо неграмотність і стилізацію цього „маніфесту" в „користь" лемків. Думаємо теж, що всякі коментарі є зайві. Наука про „етнічні групи" не йде в ліс. Якісь „доморослі політики" її в мить підхоплюють, щоби відділити лемків від єдности з українським народом. Нехай-же наші „русскі" мають це все на увазі. Їхні експерименти на Лемківщині наглядно виявляють, на чий млин їхня робота.

Руско-Польске Т-во „Згода".

Нам прислано таке письмо з датою: Краків, 14. XI 1929 р., яке подаємо в оригіналі:

Wielmożny Panie!

Niniejszem donosimy, że nazwa Organizacji Czerwińsko-Ruskiej „Zgoda" została zmieniona na Rusko-Polskie Tow. „Zgoda" z główną siedzibą we Lwowie.

Dnia 1. grudnia br. odbędzie się Walne Zgromadzenie delegatów we Lwowie, na które WPana zapraszamy bardzo.

Prosimy nam donieść odwrotną pocztą, czy WPan weźmie udział we Walnem Zgromadzeniu, na którem zapadną ważne uchwały: 1) Obiór głównego zarządcy, 2) Sekretarzy wojewódzkich i powiatowych, 3) Wnioski itp.

Z poważaniem
Komitet Rusko-Polskiego Tow. „Zgoda"
(Підписи нечиткі.)

Все це доказує, що широким фронтом іде на нас наступ під прапором: „розділюй і пануй!".

Студентські заворушення в Празі.

(Допис із Праги.)

В пятницю 15. XI. п. р. почалися в Празі тертя між студентами чехословацької державної приналежности й чужинцями. Почин дали студенти чеського медичного факультету, які після демонстраційного походу по Празі подали своєму деканатові домагання, щоб деканат обмежив число чужинців, які записуються на мед. факультет та постарався про обмеження при нострифікаціях чужокраєвих дипльомів. Демонстрації були спокійні, а їх характер був чисто соціяльний, тобто: забезпечення чехословацьким горожанам можливости студій та можливости екзистенції після скінчення студій.

Домагання чеського студентства були так сконкретизовані: 1) частинний **„numerus clausus"** 2) поділ викладів на два відділи: горожан та чужинців; 3) заборона нострифікації чужих дипльомів (з вимком випадків, де за тим промовляє важна причина); 4) розширення наукових інституцій та 5) признання чеської мови як одинокої урядової мови у внутрішній адміністрації університету.

Депутацію клюбу чеських медиків принято в міністерстві освіти запевненням, що міністерство в принципі погоджується з домаганнями студентства, одначе щодо **„numerus clausus"** воно звязане законом ґр. Туна з р. 1850 і розпорядком з р. 1873 з уваги на те лише поодинокі декани факультетів можуть обмежити вписи чужинців до якоїсь міри. Зате техніка може завести собі **„numerus clausus"**, тому, що згадані закони важні лише для університетів.

В. К. 4)

На конґресі в Люнді.

У катедралі. — Тіни давньої Скандинавії. — Наша інтеліґенція й традиція.

На вечері у вівторок у другій студентській столовці був присутний і наслідний принц, але автор цих рядків з причин настільки-ж незалежних як і залежних не міг бути на цій вечері.

У середу професор мистецтва в Люндському університеті бар. Вранґель показував нам катедралю і пояснював деталі з великою любовю і знанням. А ввечорі в ній-же відбувся концерт. Цей концерт зробив глибоке враження, не стільки змістом музики, скільки настроєм обстановки. Він почався десь в шість годин вечора. Величезна катедраля була повна. Проміння заходячого сонця пробивалося у вікна над західнім входом, між двома ґрупами труб величезного орґана. Грав орґан і орхестра, співав хор.

На жаль, це не була музика тільки шведська, а загально-европейська, і в цьому була помилка шведів. Не знаю, чи протестантизм вбив і в Швеції мистецтво так, як це він зробив у лютеранській Німеччині? Але старий католицизм прийшов на виручку. Шляхотний романський стиль церкви навівав спомини минулого — і під звуки музики мрії линули над сторінками старої історії. Могутні, елеґантні стіни з сірого шліфованого місцевого каміня навівали спомини про безмежно відважних старих скандинавських героїв. Між колюмнами здається таїлися тіни скандинавських берсекерів. Здавалося, що ось-ось появиться перед нами могутня постать Оляфа Тріґвадсона на чолі величавої процесії відважних воїнів, що ходили до нашого Києва і бачили нашу святу Софію, не менше шляхотну і може ще більше принадну барвистою гармонією своїх мозаїк і фресок та лагіднішим підсонням.

Сонце усе глибше і глибше спускалося, а його проміння кидали останній привіт і пестили легкі пружки склепінь головної нави, ніби передаючи нам, зайдам далеких країв, позасвітній привіт від тіней скандинавських предків, великих предків могутньої західної цивілізації. Зникло і проміння і у вікна глянула глибока, проникливa блакить неба, смеркаючого неба. Три вікна вище і одно нище між двома частинами орґана зі синім, а потім фіолетовим небесним тлом. Шведи не засвітили огнів у церкві, але тільки на одну мить блиснули, мигнули електричними люстрами, мабуть щоб показати, що огонь є, що електрика могла би залляти світлом усю катедралю, але ліпше так залишити її в могутній, величаво-таємничій темені. Дрібні огники освічували ноти співакам, а нас усе глибше і глибше охоплював морок. Ми сиділи з самого заду, в самій глибині вівтарної абсиди. Марморові постаті вівтаря таємничо виступали перед нами, майже зливаючись своїми контурами з мороком. Вікна з фіолетово-блакитних ставали глибоко синіми і тягли уяву далеко, далеко, туди на південь, у підгіря Карпат. Туди до Галича, де в землі зберігаються тільки останки фундаментів тих самих, правда значно менших, романських церков, і тільки одна, одна романська церква, що тепер чомусь зветься Станіславом (біля Галича), зберегла тільки свої стовпи і склепіння, і здається знаходиться в руках католицького польського духовенства.

Чи не оповідала-б і нам наша катедраля біля Крилоса славу наших предків, чи не вабилаб і вона наші спомини вглиб віків і традицій, коли би ми зуміли бути памятливими до своїх предків і святити їхні імена, славу і заповіти? Отже туди колись, до галицьких князів утікав, шукаючи захисту, Олександер Комнен, відважний візантійський імператор і авантюрист. А хіба у нас знають про це, хіба переклав хто-небудь на українську мову чарівні оповідання Діля про ці сторінки візантійської і нашої історії, вплетені в його чудову збірку під назвою **„Les figures byzantines"**?

У нас ще й досі живе старе розуміння про Візантію як про щось відстале, хоча в Европі давно вже змінився на це погляд. Темні, неосвічені проповідники так званих політичних соціялістичних партій українських чваняться та пишаються тим що вони сьогоднішні та хочуть, щоб і цілий народ був сьогоднішній і кажуть, що він не має традицій (див. М. Шаповал та інші) та стараються убити його душу, вирвавши з його серця релігію*), ті святощі, які народ несе з собою і оберігає може цілих десяток тисяч літ ними себе, як одиницю. А в дійсності-ж, які чудові традиції зберіг наш нарід, і в якім великім числі, напевне, як жаден інший їх не зберіг. Тільки-ж біда з нашою інтеліґенцією лінивою, кволою, безініціятивною! В ці грізні часи, які ми переживаємо, часи біблійні, часи мук і молінь до неба, часи, в які народжуються біблійні пророки, ми навіть скиглїти не уміємо, ми інтеліґенція. — 140 літ на Україні, в таких самих умовинах, всеж таки знайшовся хоч поет композитор Ведель, який своїми концертами: „На ріках Вавилонських", „Пою Богу моєму", „Покаянія отверзи мі двер" поривав душу і взивав до неба, і його розуміли. А нині і в цій найбільш вільній з вільних царин духа ми не маємо ні творця ні борця: власне в цій релігійній поезії співу.

Атеїстична інтеліґенція стратила і внутрішну міць і традицію, розійшлася з народом і не розуміє його, не може і промовити до нього, найти відгук (резонанс), у народній душі. Для того треба мати в собі акорди, в своїм серці. Наші вороги отроюють насамперед наших провідників — інтеліґенцію, і ці розносять отруту в орґанізм цілого народу. В Італії бувший соціяліст Муссоліні зрозумів це, і зумів за короткий час змінити всю систему. Він круто повернув стерно до старого Риму, розбуджує й уже розбудив стару традицію клясичного Риму. І народ прокинувся і схаменувся хто? — ці так звані ліниві італійці, скупі італійці, бідні італійці. Вони найскоріше повернули борги Америці, вони спалили більше як 800 міліонів лірів своїх державних облігацій себто подарували їх державі. А ми? Ми не уміємо розкупити більше як 500 примірників книжки.

(Продовження буде.)

*) Поїхавши до Америки, Микита Шаповал не найшов нічого ліпшого як агітувати проти старої нашої віри серед українців.

Інший характер мали заворушення німецьких студентів у понеділок 18. XI. ц. р. Тут виразно пробивався протижидівський характер. Жидів викинено силою із усіх майже викладових саль, при чому не обійшлося без побитих та ранених. Ректорати німецького університету й техніки змушені були припинити виклади на три дні.

Німецьке студентство домагалося: I. націоналісти: 1) зарезервування якогось числа місць у викладових салях та наукових робітнях; 2) поширення всіх наукових інституцій та 3) вступних іспитів з німецької мови для чужинців. II. Народні соціялісти: 1) „**Numerus clausus**" для чужинців не-німецької національности; 2) здержання чужинецьких нострифікацій та 3) вступного іспиту з німецької мови для чужинців не-німців.

Характеристична річ, що майже всі чеські часописи, з вимкою народньо-соціялістичного „Ческого Слова", поставилися на сторону німецького студентства, забувши на ворожнечу між студентами чеськими й німецькими. Ба, навіть самі чеські студенти в числі около 300 прилучилися до ексцесів німецьких студентів і нічого їм не перешкоджувало, що німецькі студенти були в корпорантських шапках та лентах.

Як реакція проти виступу чеських та німецьких студентів відбулися у вівторок 19. XI. ц. р. в „Каролінум" протестаційні збори, аранжовані жидами та комуністами. Збори прибрали характер протидержавний і поліція їх розвязала. Оклики „Геть з чеськими націоналістами" спонукали часопис „Народні Лісти" до такої заяви: „Так далеко ми зайшли, що в 12. році нашої самостійности чеських студентів нападають ті, яких в інших державах викидають, а яких ми дотепер гостинно приймали, — і то нападають на території Карлового університету, освободженого декретом кутногірським (1409) з рук чужинців. Одинокою гарною відповідю на це є обмеження приступу на університет тим елементам, які на чеській території так грубо образили чеський нарід".

В дні 21. XI. ц. р. відбулися загально-студентські збори на Славянському Острові, де квестію чужинців обговорено ще раз. Резолюції цих зборів предложено ректорам і міністерству шкільництва.

М. Стахура.

Заворушення на Рад. Україні і на Кавказі.

„Н. В. Журналь" одержав із Букарешту відомости, що ціла південно-східна частина СРСР стоїть на передодні повстання. Найбільше невдоволення з радянського уряду панує на Україні, але воно поширилось також і на Кавказ, де щораз частіше повторюються убивства радянських урядовців, так, що деякі нові урядовці не мають відваги працювати на цих землях. З дня на день можна сподіватись явного повстання проти московської влади.

СВЯТА 1. ЛИСТОПАДА.

ДРОГОБИЧ.

Сьогорічне свято 1. листопада почалося у нас панахидою, відслуженою в його навечеря в парохіяльній церкві св. Тройці. Перед заквітчаною могилою стануло до відправи вісьмох священиків, церкву виповнило вщерть місцеве громадянство. Співав хор „Дрогобицького Бояна". Святочну проповідь виголосив ігумен ЧСВВ. о. Заячківський. Після того відбулися святочні сходини при численній участи місцевої інтелігенції, міщанства і молоді, які почав своєю промовою д-р Витвицький. Націю творить — говорив промовець — та її вдержує співжиття в лусі, себто співжиття людей, які на неї складаються, в найвищих досягненнях її духової культури та в спогадах історичної традиції. Чим більші ті досягнення, чим богатша та культура, тим тісніше та інтенсивніше те співжиття, тим нація сильніша. Як нарід молодий, ми стоїмо щойно напередодні вершка свойого культурного розвитку, зате нашою історичною минувшиною і недавньою боротьбою ми порівнялися з іншими передовими народами світа. Учасники-ж тієї боротьби створили для нації подвійну вартість. Найперше вони обновили нашу історичну традицію. Їх діла і жертва — це та цілюща криниця життя, з якої нація все буде черпати свої найвищі замисли і свою силу залля їх здійснення. І тому борці, яких память споминаємо, є більше живими, ніж ті, що лишились на цім світі, бо живе і дійсне є те, що ділає, а вічним мотором і великою частиною будучого розвитку нації та її найкращих добутків будуть саме ті, що віддали за справу своє життя. А друга цінність ними полишена — це створення нового типу українця. На місце лірично-ідилічного неособового типу, якому все тільки щось „снилось, хотілось, манилось, бажалось" і яким правили настрої та хотіння, створені його фізичною природою, а серед них переважно смуток, прийшла людина, що вміла сказати: „Я хочу, а те, чого я хочу, добуду". Наскільки наша суспільність наблизилась до того нового типу — кінчив промовець — це питання, якому треба би присвятити окремий розгляд, а в дні 1. листопада особливу увагу. Після тої промови один із студентів виголосив приноровлену до свята деклямацію, а студ. Зенон Коссак реферат про ролю сучасної молоді в народнім житті. В дні 1. листопада відбулася святочна Служба Божа при участи трьох священиків. Співав теж хор „Дрогобицького Бояна".

ПОЗНАНЬ.

11-ті роковини 1. листопада відсвятковано в Познані, як і минулих літ, в день 1. XI. Улаштуванням свята занялися виділ „Громади Студентів-українців" і корпорація „Чорноморе" в Познані, котрі докладали всіх зусиль, щоби воно якнайгарніше випало. На свято зложилися панахида й академія. Панахиду відправлено у православній церкві в 12. год. вполудне, причому співав хор Громади і корпорації. Академія відбулася в 15. год. і її отворив голова Громади д-р Мучій, що привитав усіх присутніх гостей. Вступне слово виголосив д-р Таращук, відтак слідували вдячні хорові точки, деклямація п-и Прісневської Ірени студ. мед., і цитрове сольо п-и Гени Нестерчуківної, студ. фільос. Свято випало дуже гарно. На салі яснів тризуб, прибраний вишивками. На академії зібрано 80 зол. добровільними датками, котрі переслано на українських інвалідів.

На одному відтинку.

Завзяття і зухвалість куликівських москвофілів

(Допис з Куликова.)

Куликів славився москвофільством ще перед війною. Вершком москвофільського захоплення в Куликові була московська окупація Галичини підчас великої війни. За москвофільські вчинки того часу сам головний опікун москвофільства, архиєпископ Євлогій перед церквою плюнув на них. Навіть Євлогій відвернувся від них з огидою, коли довідався, що вони видали московським властям свого 73-літнього священика пок. о. Грушкевича, якого заходами збудовано в Куликові величаву церкву. Те захоплення не тривало довго. Московські війська відступили, а за ними потяглися й куликівські москвофіли. Багато їх розміщено по німецьких і чеських кольоніях на Волині, де вони якийсь час „кушали" чуже добро, а багато розсипалось по великих просторах України.

Але й це скінчилось. У 1918 р. куликівські москвофіли з соромом почали вертати домів. Проте їхня мандрівка навчила їх і дечого доброго. А саме — вони переконались, що Україна, яку вони заперечували, таки є; що ні за Сокалем чи Бродами, ні за Збручем „единої Россії" ще немає; що там є якраз ота ненависна колись для них Україна. Наслідком цього багато з них таки опамятались, а деякі підчас польсько-української війни охотно вступали в ряди українського війська.

Кілька літ не рухались куликівські москвофіли і мовчали та лише заздро приглядались як українці відновляли чит. „Просвіти", а в 1926 р. заложили кооперативу. Здавалось — життя навчило їх і вони поволі перейдуть на правильний шлях українського народу у його майбутнє. Але такий стан тривав лише до того часу, поки в Куликові не появився новий москвофільський сподвижник д-р Копистянський, який відкрив тут свою адвокатську канцелярію.

Від того часу знов оживає кацапщина, яка дуже скоро забула досвід недавно минулих літ. Куликівські москвофіли відновляють чит. Качковського й основують свою кооперативу „Труд", до якої забирають без відома пароха церковні гроші та розпочинають нову війну з українцями. Провід над кацапами куликівщини обняв д-р Дуркот, б. кандидат на посла з „рускої партії".

ЛЕВ ЯСІНЧУК.

Українські переселенці в Новому Світі.

(Продовження.)

Жіночі організації. — Їхня діяльність. — Еміграція для себе й для краю.

Попри те, що українські жінки в Злучених Державах і Канаді працюють по ріжних товариствах спільно з мушинами, деколи навіть доволі активно, вони гуртуються подекуди і в окремих жіночих товариствах. У Злучених Державах це часто „відділи" поодиноких допомогових товариств, звані „Сестрицтвами" з додатком ріжних патронок. Тому, що в Злучених Державах дуже мало таких українських жінок, які займались би інтелектуальною працею, а тимсамим моглиб присвятити дещо більше часу на організацію жіноцтва та на його освідомлювання, то й ті товариства не можуть мати глибшої мети, а обмежуються головно до організування допомоги на живучі потреби, та плекають товариське життя.

Багато жіночих товариств звертає увагу на старокраєві справи, головно „Рідну Школу" й „Товариство Допомоги Інвалідам". Обєднуючим органом це „Союз Українок" з осідком у Ню Йорку. Головою „Союзу Українок" є п-ні Галя Лотоцька, урядничка банку в Джерсей Ситі, а ділаючими членами між іншими п-ні Скубова, Ярузова, С. Абрагамовська, П. Дембицька. Дається сильно відчувати недостача власного органу, якого прямо нема кому редагувати, хоч по цьому, що самі жінки пишуть, можна замітити, що є поважні сили. Америка за великий край, щоби хтонебудь міг посвятитися обівязкам з метою організації. Це зїло би всі фонди, які тільки були би.

Тому часто віддаються американські українки за створенням „кутка" в якомусь українському часописові. Найчастіше йдуть з тим до „Народнього Слова" в Пітсбургу-Па, яке тими справами дуже тепло займається. Залежно від того, чи є в місці рухливіші жінки, жіночі товариства більше або менше живі. Зі свідоміших, яких я пізнав були би в Шікаго п-ні Тарнавська, Белеґайова, Баранова, Остафійчукова; в Ст. Поул-Мін. п-ні Качмарик; в Мі-Кізракс-Па — Левицька й Сикула; в Пітсбурґу-Па п-ні Хандога, Шабатурова одна й друга, Опишкова. Очевидно є їх багато більше, бо на конвенції „Українського Народнього Союзу" було з 20 делеґаток-жінок.

Подібно річ мається в Канаді. Тут є дві централі: „Союз Українок у Канаді" та „Товариство канадійсько-українського жіноцтва". Оба Союзи мають індивідуальних і збірних членів. Оба вони ще „нові". „Союз Українок" мав перший зїзд у грудні 1927 р., а Т-во кан. українського жіноцтва щойно після листопадових подій у Львові з 1928 року. Деякі з членів розмірно навіть дуже інтенсивно працюють. Нпр. монтреальські жінки уладили за один рік 8 вистав, шість вечірок, подбали про гарні вишивки на розпродаж і до гардероби, вели курс вишивок при рідній школі, уладили базар та 40-літній ювилей Ольги Кобилянської. „Союз У." подає в пресі („Українському Голосі") квартальні звіти з роботи та плян тримісячної роботи для своїх членів на будуче.

Другий Союз, „Т-во кан. українського жіноцтва" уладив два протестаційні віча в справі строгих судових присудів у Польщі, уладив „коляду" з доходом для Інвалідів УГА., а дальше відчити та вечірки. Всі жіночі товариства входять у зносини з американськими, чи англійськими жіночими товариствами в Канаді, сходяться з ними на спільних вечірках, уладжують для чужинців вистави жіночого домашнього промислу й побуту, словом інформують чужинецький світ про нашу культуру й положення. А така справа як закриття львівського „Союзу Українок" польською владою відбилася голосним відгомом по жіночих товариствах Америки й Канади. Звідусіль внесено протести до міжнародніх чинників.

Жіноцтво живе тут у зовсім відмінних, куди кращих умовах, як у нас, тому може більше часу посвятити на власну освіту, якби тільки мало більше вільних інтеліґентних сил та якби не обставина, що українки розкинені по цілому величанському просторі американського континенту. А потреба жіночої орґанізації дуже велика. Якби жіноцтво могло в них частіше сходитися, то могло би на довше затримати своє українство та й своїм дітям його передати як дорогу спадщину. Не кажу вже про те, що орґанізованим способом дали би далеко більшу поміч Рідному Краєві. Тому в інтересі української справи треба би, щоби американські і канадійські провідні люди доложили всіх заходів, щоби українське жіноцтво затримати свідомим, суцільним та зорґанізованим.

Коли на рідній землі повіяло подихом волі, коли заблисла надія, що рідня заживе в кращих умовах у рідному краю, тоді в еміґрації пульсувало життя. Придавлені лихом нуждарі, які громадили засоби на обнову життя в рідному краю, витягали зі скриток тяжко запрацьовані доляри й великими сумами складали на будову власної держави. Великі суми складали вони при цьому на гуманітарні цілі, хоч деколи злочинні руки не допускали робітничої кервавиці на властиве призначення. Це викликало прохолоду почуття жертвенности на всякі потреби в старому краю. Еміґрація „мякшала" тільки на нужду спричинену стихійними чи політичними нещастями.

Крім цього еміґрація, головно в Злучених Державах, підпомагає не тільки як може національне життя в свойому селі чи повіті, але й свою рідню. Скільки то читальняних, народніх чи кооперативних домів повстало завдяки піддержці земляків з Америки! Назвім тільки жертви на

Війну почали москвофіли з церкви. Українці почали організувати церковний хор. Тоді кацапи поспішилися, зорганізували свій окремий хор і навіть без належної підготовки захопили церковні хори. Коли український хор міг вже виступити з добре підготованими співами, то кацапи не пустили його на хори. Навіть коли спір розвязав о. дек. Пастернак таким чином, щоби оба хори співали по черзі через неділю, кацапи не уступили. Дійшло до того, що в березні ц. р. о. декан казав о. катехитові підчас одної співаної Служби Божої перейти на тиху, бо в церкві співали двічі одне й теж. О. катехит Крушко зганив на проповіді непослух кацапів, а за це вибито в його помешканні в ночі, при 20° морозу, 8 шиб.

На куликівському цвинтарі є могили 8-ох українських стрільців. Кожного року правиться на могилі панахида, а вірні складають малі датки на парастас, які йдуть на „Рідну Школу". Кацапи й туди встромили свої пальці, але українці не допустили їх хору, мовляв, коли йдете проти живих, то й мертві не хочуть вашої молитви. Розлючені москвофіли спровадили цього року на цвинтар поліцію, а на її донесення ведеться тепер проти о. Білевича доходження за „недозволену збірку".

По Великодні розкинули в ночі пашквіль на українців, український хор і о. катехита. Коли-ж вечером підчас свяченого їли кацапи надпсуті яйця, від чого багато їх розхорувалось, то й це кацапський пашквілянт звернув проти українців. Мовляв, українці підчас свячення пустили газ на москвофілів, щоби їх видусити. Від тоді кожне москвофільське зборище проходить під охороною поліції. Літом ц. р. місцевий парох о. Клюфас уладив 10-дневну місію. На привітання перемиського владики, який приїхав на закінчення місії, українці прибрали церкву внутрі і назовні цвітами і національними прапорцями. Доморослі москалі все це вночі знищили так, що рано українці мусіли прикрашувати церкву наново.

На 14-го вересня ц. р. куликівські москвофіли мали влаштувати талергофське свято. Тому, що такі свята вони використовують виключно для своєї москвофільської політики і нападають підчас тих свят на все українське, зокрема на українсько-католицьку церкву, перемиський владика заборонив усім священикам брати в святі участь. Вправді приїхали на це свято свящ. Хиляк, Подгорецький, Кмицикевич і ще якийсь, але не осмілились виступати публично та заховались у д-ра Копистянського. Приготований хрест, прибраний московськими стрічками, посвятив у костелі ксьондз канонік Валенга, після чого в польській каплиці о. Кмицикевич і незнаний священик відправили Службу Божу. Ціле свято відбулося при великій участи поляків. Знов повернули до Куликова довоєнні часи. Кацапи підносять голови, а коли в Куликові отвирав канцелярію адвокат д-р Роман Перфецький, москвофіли проголосили в своїх газетах бойкот його канцелярії. Звичайно — українці відповідять їм тим самим. Сумно тільки, що у людей такі тверді лоби, що не всилі навіть витягнути науки з недавнього тяжкого досвіду. Куликівці просять, щоби куликівщиною занялися більше наші українські посли.

більшу скалю, як от дім „Рідної Школи" в Зборові, жертвами зборівщан, „Народний Дім" у Збаражі, жертвами збаращан, підготовка Народнього Дому в Сяноці—жертвами лемків і т. д., піддержка гімназії „Рідної Школи" в Городенці, Рогатині, Дрогобичі, Чорткові й інших.

Правда, що вияви льокального патріотизму ослаблюють жертвенність місцевого населення, а беручи національне життя як цілість, цим робиться деяким частинам до деякої міри й кривду та ослаблює їх розвиток. Бож правду кажучи — Зборівщина, Збаращина чи Рогатинщина чи інші названі не такі то вже найубогші, щоби за сотні літ не здобулися на власний дім у повіті, гідний чисельности нашої нації, що має претенсії на самостійність. Бо що-ж моглаб на те сказати така вбога Коломийщина, Печеніжинщина, Косівщина, Надвірнянщина, Богородчанщина й подібні, які майже не мають „вуйків" в Америці, які виявлюють високі змагання, а в себе дома безземельні, без сліду промислу, з грізними водами, що кожної хвилини загрожують істнуванню майна, ба й життя...

Посилки еміґрантів на потреби рідні, ... й сьогодні на тутешні „краєві" поняття просто казочні. От, напр. цього року (1929) перед Великоднем вислано через одно велике українське переселкове бюро в Ню Йорку 50 тисяч долярів до Галичини. А скільки інші бюра! Це вже щось важить на долі краю. З Канади йде менше гроша. Там робітнича платня нижча, а фармері є як наші селяни, залежні від пори року й урожаю. Там не плекалося так культу старого краю, як у Злучених Державах, там фармер дає більше на власні, канадійські потреби, а не менше важне й те, що селянин загалом „тяжчий" до жертв, як фабричний робітник. Ті всі моменти дуже відчуваються при всяких збірках.

(Продовження буде.)

Далекий Схід.

УКРАЇНСЬКА ЕМІҐРАЦІЯ В ТЯНДЗИНІ

Недоля українського народу розкинула по всьому світу його синів. Не тільки в Америці, але й у далекому Китаї знаходяться українці, що змушені тимчасово залишити свої рідні землі, шукаючи захисту від „культурних" московських варварів у „диких азіятів".

Опинившись на далекій чужині, свідомі українці, не зважаючи на переслідування їх ріжними російськими чорносотенними еміґрантськими ґрупами, що використовують свої звязки і впливи серед китайців для цькування проти українців, творять українське національно-культурне життя. Там на далекій чужині, передовсім українська громада в Тяндзині робить велику культурно-національну роботу, освідомлюючи своїх несвідомих земляків та знайомлюючи чужинців з культурними скарбами українського народу. В тяндзинській російській газеті „Наша Заря" часто подибуємо ріжні рецензії та відомости про культурний рух серед українців. Треба сказати, що в тих рецензіях говориться якнайкраще про українські концерти та вистави, які влаштовує тяндзинська українська громада.

Там ми знаходимо м. ін. відомости про великий концерт у честь Шевченка, про виставу „Назар Стодоля", „Невольник", „Запорожець за Дунаєм" і т. п. А в англійській газеті „Норт Чайна Стар" знаходимо велику статтю, в якій англійською мовою переказано зміст „Запорожця за Дунаєм" і вислови захоплення красою самої оперети та її виставою.

Отже живе й шириться культура українського народу серед несвідомих земляків, збуджуючи в них почуття національної свідомости та гордости; шириться вона і поміж чужинцями й на кожному кроці підкреслює, що український нарід — це нарід культурний, який має свої окремішности культурні та великі національні цінности.

Мін. Залєський про львівські демонстрації.

Інтервенція більшовицького посла. — Зарядження уряду.

Міністер закордонних справ Залєський приняв дня 22. листопада більшовицького посла в Варшаві Боґомолова в справі української демонстрації перед більшовицьким консулятом у Львові. Міністр висловив жаль, що такі події сталися. Поліція не була в силі скоро перешкодити їм, бо вони відбувалися несподійно в кількох місцях рівночасно. Міністр запевнив посла Боґомолова, що уряд видав відповідні зарядження, щоби на будуче внеможливити такі події. В цій справі ведеться енерґійне слідство і винуватих покарають строго.

Льокальна візія в більшовицькім посольстві.

У суботу передполуднем у львівськім більшовицькім консуляті відбулася льокальна візія при участи представника прокуратури та слідчого судді. В суботу приїхав до Львова делеґат із більшовицького посольства в Варшаві, щоби наочно розглянути справу.

Обіжник міністра віроісповідань і освіти

у справі участи акад. молоді в політиці.

Міністр віроісповідань і освіти переслав сенатам усіх академічних шкіл обіжник, у якім каже, що останніми часами серед акад. молоді запримічуються обяви, які вказують, що деякі кола цієї молоді піддаються дуже легко впливам тих, які вважають вказаним уживати шк. молодь як знаряддя в політичній боротьбі проти уряду. Тому міністр просить сенати, щоби дуже оглядно давали дозволи на т. зв. академічні віча, головно на ті, щодо яких заходить побоювання, що можуть перемінитися в політичну манїфестацію. Просить теж звернути пильнішу увагу на істнуючі серед молоді орґанізації, як ті, що хоч не мають правних основ для свого істнування, а виступають явно і їх толерують, так і ті, котрі як т. зв. корпорації істнують на основі уст. 99. закона про акад. школи. Молодь треба перестерегти, що ці товариства може влада толерувати, поки не стануть чинником розстрою акад. життя, взагалі, а передовсім наук. праці.

Демонстрація під польським консулятом у Харкові.

Тас повідомляє із Харкова: На знак протесту проти демонстрацій української академічної молоді у Львові, як уладжено перед більшовицькім консулятом, відбулася в Харкові, перед польським консулятом велика манїфестація при участи студентів і професорів. Будинку консуляту стерегли скріплені відділи міліції. Протестаційні манїфестації відбулися теж у Київі, Одесі та кількох інших містах на Україні. До ексцесів ніде не прийшло.

Клємансо помер.

Клємансо помер у ночі з 23. на 24. листопада в год. 1.45. Помер спокійно, без мук. Клємансів унук д-р Жакмер із сльозами в очах повідомив офіціяльно про смерть в год. 2. 20. Клємансо спочиває на ліжку в своїй сірій щоденній одежі. При ложі покійника є його діти, внук, служниця та шофер. В 3. год. приїхав прем. Тардіє. Коли відходив від ложа покійника, сказав, що не візьме сьогодні участи в ніякому офіц. торжестві. На знак нац. жалоби опустили всюди прапори до половини маштів. Згідно з ост. волею покійника тіло його похоронять у Вандеї. Завіщання отворили 24. листопада в год. 10. передпол. Від самого рана сходяться визн. люди та підписуються у спец. книзі. М. ін. прийшов президент республики Думерґ, міністри й багато покійникових приятелів. Артист-різьбар Коне зняв посмертну маску.

Завіщання Клємансо жадає, щоби похорон відбувся без офіціяльних церемоній та, щоби взяли в ньому участь лише найближчі покійникові особи. Тому, що Клємансо виразно зажадав, аби похорон його відбувся якнайскромніше, уряд могтиме прилучитися до нац. жалоби лише двома манїфестаціями: опущення прапора до половини машту в усіх прилюдних будинках і пошанування памяти покійника в обох палатах парляменту. В понеділок у палаті депутованих, у вівторок у сенаті предсідники палат виголосять промови, в яких віддадуть честь Клємансо, потім на знак жалоби засідання будуть замкнені.

Англійський амбасадор доручив премієрові Тардіє Мекдональдове письмо, в якім сказано, що ціла Англія разом із Францією жаліє над смертю великого держ. мужа.

Більшовики хочуть тлінних останків Маркса.

Німецькі часописи повідомляють, що III. інтернаціонал хоче поробити заходи, щоби дістати в Англії дозвіл привезти тлінні останки Карла Маркса до Москви та похоронити їх на Червоній площі. Досі родина Карла Маркса спротивлялася цьому, говорила, що комуністи нарушили принципи Марксової науки. Тепер III. інтернаціонал хоче знову просити Марксову родину та сподіється, що Лейбур Парті піддержить старання одержати згад. дозвіл.

Тувіма увільнили від відповідальности.

Аґ. ЦІД. повідомляє, що голосну справу поезії Юл. Тувіма „До простої людини" розглянула прокуратура окр. суду в Варшаві. Внесення на потягнення до карно-суд. відповідальности поета Тувіма та відповідальних редакторів часописів, що помістили цю поезію, відкинули а ведене слідство має бути вповні уморене. Причиною уморення суд. поступовання є докази, зложені Тувімом, які виключують злочинні тенденції, закидувані поетові.

Апеляційна розправа Маріявітського епископа.

У понеділок, 25. листопада, зачинається перед апеляційним судом у Варшаві апеляційна розправа проти засудженого окр. судом у Полоцьку маріявітського архиепископа Ковальського на 4 роки тюрми за розпусту. Ковальський у відклику жадає скасування присуду I. інстанції, бо він невинний.

Зі спортового життя.

Лігові мистецтва.

Варшава: Варшавянка—Рух 2:2 (2:1)
Варшава: Леґія—Туристи 1:1 (1:0).

За вхід до Ліґи.

Лодзь: ЛТСҐ—Лехія 3:1 (1:0).
Вильно: Напшуд (Ліпіни)—Огнище 8:2 (7:1)

На організаційному фронті.

ЛЬВІВЩИНА

Дня 10-го листопада ц. р. відбули посли Кохан і Лішинський віче в Запитові. На вічу обговорено докладно м. ін. і господарське положення нашого селянства. Віче ухвалило одноцушно довіря для проводу Українського Нац. Дем. Обєднання й Української Парл. Репрезентації.

Тогож самого дня вечером реферував посол Кохан на політичній нараді в Ременові. На нараді, в якій взяло участь кількасот громадян, замітне було велике зацікавлення народніми справами.

Нова протибільшовицька змова.

„Н. В. Журналь" повідомляє з Москви, що ДПУ викрило у Баку велику протибільшовицьку організацію, яка мала на меті підготовити переворот на терені радянських республик. Ця організація вбила кількох визначних комуністів, між ними кількох членів ДПУ та вела також шпіонську акцію. За приналежність до цеї організації арештовано старшину більшовицької кінноти Мортусаєва та декілька його прихильників. Взагалі в Баку арештовано 22 особи, які будуть поставлені перед суд. Панує переконання, що з усіх арештованих, 10 осіб буде засуджених на кару смерти.

НОВИНКИ

— **Ще про арештування у звязку з четверговими демонстаціями у Львові.** У звязку з демонстраціями українського студентства перед радянським консулятом і перед будинками москвофільських організацій, яка відбулася минулого четверга у Львові, окрім арештованих 3 студентів, про яких „Діло" вже згадувало, арештовано ще студентів: Василя Мурина, Дмитра Немитовича, Романа Драгана і Володимира Кметика та гімназіяльних учнів: Богдана Дякова, Володимира Брика, Богдана Бриневича, Б. Петляру та Івана Куранського. До четвергових демонстрацій, як і взагалі до інших звязаних з ними справ ми ще повернемо.

— **Римо-католицьке єпископство у Станиславові.** Польська преса заговорила на днях про конечність утворення римо-кат. дієцезії у Станиславові. Правдоподібно у тім напрямку з боку поляків ведеться енергічна акція. Вже від 1924 р., коли Польща заключила з Римом конкордат, львівська митрополича курія та варшавські урядові кола, а навіть Ватикан годились на утворення римо-кат. станиславівської дієцезії, але ця справа була відложена. Тепер, як доносить Східна Агенція, ця справа набрала актуальности на ново, тим більше, що поляки Станиславівщини засипують компетентні уряди своїми петиціями, а на користь будучого біскупства у Станиславові записала Ксавера Мрочківна при вул. Собіського велику реальність. Станиславівські міські уряди звернулись до Варшави із просьбою утворити у Станиславові римо-кат. дієцезію і приступили до утворення окремого комітету, який мав би занятись цею справою.

— **З українського наукового життя за кордоном.** В понеділок, дня 25. XI. в год. 8. веч. у салі німецького університету у Берліні відбудеться виклад доцента Українського Наукового Інституту у Берліні д-ра В. Залозецького на тему: „Памятки старовізантійського малярства на Україні".

— **Після вбивства черниці в костелі в Жовкві.** У вчорашнім ч. „Діла" писали ми про вбивство черниці Пруденції Хростекївної у костелі СС. Феліціянок у Жовкві, а сьогодні подаємо ближчі інформації про цей голосний сьогодні випадок: Вбивниця Ольга Редьківна є дочкою заступника начальника поштового уряду у Жовкві, обряду греко-кат. У слідстві Редьківна признилася, що мала намір перейти на римо-кат. обряд, щоби вступити до монастиря СС. Феліціянок, де перебувала Пруденція Хростеківна. Крок цей думала вчинити тому, що тужила за Хростеківною і бажала бути разом із нею в монастирі. Опинившись у вязниці, Ольга Редьківна жалувала свого вчинку і попала в таку розпуку, що хотіла повіситись, але вязнична сторожа не допустила до цього. Родичі Редьківної візнають, що їх дочка змалку виявляла деякі анормальні прикмети, які непокоїли родину: вона була типом більше чоловічим, як жіночим, мала замкнену, скриту вдачу, любила самоту, все була задумана і смутна, держалась здалека від своїх товаришів. Перед роками вона виявляла надмірну симпатію до одної вчительки, за що ту вчительку перенесено до іншої школи. Після цього Редьківна привязалась до Хростеківної, яка була родом зі Львова і була відома, як найгарніша черниця у жовківськім монастирі. З любови до Хростеківної. Редьківна ходила завжди до костела, хоч була гр.-кат. обряду. Стверджено, що Хростеківна зовсім не мала наміру виїхати до Румунії і що Редьківна тільки на підставі фальшивих поголосок повірила, що її улюблена черниця покидає Жовкву, що спонукало її до вбивства черниці. У хвилині, коли Редьківна стріляла тричі до Хростеківної, у костелі було присутних понад 100 осіб, серед яких це вбивство очевидно викликало великий переполох, так, що всі богомольці зараз опорожнили костел. Убивши черницю, Редьківна втікла до дому і в присутности родичів положилась до ліжка спати. Можна уявити собі розпуку батька та матері, коли за хвилину у кімнаті явилась поліція і арештуючи вбивницю, заявила родичам, що їх дочка застрілила у костелі черницю Хростеківну.

— **Застрілив наречену.** Дня 23. XI. львівський суд присяглих засудив Осипа Пандрака із Путятич, пов. Городок Ягайл. на 8 літ вязниці за вбивство Марії Ґалахівної. Акт обвинувачення говорить, що Пандрак протягом 3 років старався зєднати собі любов Марії Ґалахівної, але намарно. Утративши всяку надію, Пандрак напав на Ґалахівну у лісі і застрілив її із рушниці.

— **Напад на редакцію.** На редакцію жидівської ґазети „Овент Курер" у Вильні напали невідомі особи і тяжко побили головного редактора та облили його чорнилом, після чого здемолювали цілий редакційний льокаль. Напад цей був правдоподібно виконаний жидами із партії, яка відноситься ворожо до політичного напряму „Овент Курера".

— **Син убив батька.** У Пастишові, пов. Бжеско застрілив Франціщок Риґель свого батька Івана Риґля. Причиною цеї родинної трагедії були спадкові непорозуміння — боротьба за скибу землі.

— **Литовський герб.** Литовський історик проф. Ільбунас почав велику кампанію проти теперішнього гербу Литви, який зображує лицаря на кони із мечем і хрестом. Цей вчений доказує, що герб цей є гербом династії ягайлонів і символом федерації Литви з Польщею, тому не може бути символом самостійної литовської держави. На його думку литовці мусять винайти собі зовсім інший державний герб.

— **Вежа костела у Больонії завалилась.** Дня 21. ц. м. у Больонії пополудні завалилась вежа великого, щойно збудованого костела „Сакр-Кер", який належав до оо. Салезіянів. Двох священиків, які були тоді у костелі, було присипаних цеглою та на щастя їх удалося скоро видобути зпід руїни та уратувати їм життя. Завалилася також частина склепіння, яке придавило малого хлопця. Ціле щастя в тім, що катастрофа скоїлась пополудні, коли богослуження вже було скінчене і богомольці розійшлися домів, бо інакше жертв тої катастрофи булоб далеко більше.

— **Таємничий вбивник у Діссельдорфі арештований?** Здається, що поліції вдалось нарешті відшукати таємничого вбивника 20 осіб у Діссельдорфі. В однім селі недалеко того міста арештовано 29-літного чоловіка, який є дуже подібний до того підозрілого осібняка, що втікав зараз після вбивства одної дівчини над рікою. Мешканці Діссельдорфу свідчать, що арештований тепер молодий чоловік щодня виїзджав ровером до Діссельдорфу і вертав до дому пізно вночі. Коли поліція увійшла до його комнати, він привітав її словами: „Ви шукаєте вбивника з Діссельдорфу? Я є другим Мойсеєм, я більший, як Лютер". Правдоподібно мається до діла з якимсь маняком. Його перевезено до Діссельдорфу, де почалось слідство і психіятричні досліди. Але вже сьогодні дехто сумнівається, чи справді цей маняк є вбивником двацять осіб.

— **Крівавий страйк в Аргентині.** У Сан-Франціско і в Кордобі вибухли великі страйки, які закінчились демонстрацією та бійкою з поліцією. Поліція стріляла до демонстрантів і вбила 5 осіб, а багато осіб поранила. Серед робітництва панує велике обурення, яке може довести до нових заворушень.

—

— **Подружа невірність у Німеччині не буде карана.** „Н. Фр. Прессе" повідомляє, що комісія для реформи карних законів при німецькім парляменті мала на днях нараду про реформу 312 параграфу, на основі якого суд карав за подружу зраду чи невірність чоловіка або жінку. У нарадах взяло участь багато послів ріжних партій, чоловіків і жінок. Після довгої дискусії більшістю голосів скасовано 312 параграф, так, що подружа зрада вже не буде карана, як це було досі у Німеччині. Відбулась також нарада у справі параграфу 310. про двоженство, але більшість учасників нарад заявилась проти скасування цього параграфу.

— **З любовних трагедій.** У Гнильчу, пов. Підгайці Степан Перестюк любив Ліну Притулу, а коли вона хотіла покинути його і вийти заміж за іншого, Перестюк поранив її смертельно ножем, а сам скочив до криниці і втопився.

— **Аналіза крови з перед 3000 літ.** Французька археольоґічна комісія перевела над Евфратом нові розкопки і винайшла руїни храму із старовавилонської доби, а на мурах того храму запримітили червоні пятна. Пил із цих пятен перевезено до париської лябораторії, де при помочі аналізи стверджено, що пятна ці, це сліди крови з овець, які тому 3000 літ назад приношено в жертву богам.

— **Нове археольоґічне відкриття в Єгипті.** З Каїра повідомляють, що в Горішнім Єгипті, недалеко тих місць, де відкрито гробницю Тутанкгамена, археольоґи відшукали тепер гробницю жінки фараона, із перед 3000 літ. У цій гробниці найдено дорогоцінности, які рівнаються дорогоцінностям у гробниці Тутанкгамена.

— **Урядовець злодієм.** У Грималові арештовано урядовця тамошнього суду Тадея Темуса, який у ночі закрався до судової каси та викрав більшу суму грошей. Арештований признався до вини і він незабаром буде відповідати на лаві обвинувачених у тім суді, в якім як урядовець він працював.

— **З сільських трагедій.** У селі Семенківцях у Коломийщині Василь Чайка застрілив свою любовницю Марію Волошинюк, яка зрадила його. Вбивника арештовано і відставлено до Коломиї.

— **Тестамент на грамофоновій плиті.** У варшавській фабриці грамофонів, урядовець Кожуховський із Ловіча казав собі вибити свій тестамент на грамофоновій плиті. Цю плиту виконано в присутности свідків і нотара, який потвердив тотожність змісту плити з волею Кожуховського. Виконання плити з тестаментом коштувало 550 золотих.

— **Щораз більше зростаючий в Америці** промисл звукових фільм **Talkies** викликав конечність уладження рухомих студій, які дозволяли би робити знимки й награвати фільму таком поза постійними ателіє. Світової слави вирібня фільм **Paramount-Famous-Players-Lasky Company** купила недавно чудесно вивінувану рухому студію до звукових фільм, змонтовану на підвозі знаної американської марки **Brockway.** Те, що вирібня **Paramount** вибрала тягарове підвоззя **Brockway** уважають у колах американського самоходового промислу великим успіхом. Самохід, який має сповнювати ролю рухомого ателіє, мусить мати одну, а зате не якуне-будь прикмету — неохибність. Кожний день знимок звукової фільми коштує на підставі міродатніх обчислень 250.000.— до 300.000 долярів, година опізнення, спричинена ушкодженням самоходу може принести 25.000 до 30.000 долярів страти. Щож дивного, що фільмова вирібня купує самохід щодо якого кожний має певність, що буде служити неохибно. Таким самоходом признала вирібня **Paramount** **B r o c k w a y ' a.**

З театру.

„Ґонг". Ревія в 14 картинах: „Обережно на закрутах".

Програма краща від двох попередніх. Звичайно буває так, що глядач, який наслухався і надивився в якімсь кабаретовім театрі має з кожним разом що-раз більші домагання до нього, бо знає вже його манеру й артистів. Тим краще є його враження, коли артист й сюжети не нудять його.

У „Ґонгу" найкращими є малі сатиричні сценки. Вони мають цікаву завязку і є добре переведені. Політична актуальна сатира на моментальну зміну орієнтацій „Переворот у Пікуткові" була кульмінаційним пунктом. Дуже оригінальною була сценка „Злочинець" — сатира на здегенерований тип жіноцтва, спрагненого „сильних переживань". Чимало гумору мали „Вовняні панчохи" і „Кулемет". Танці ансамблю під проводом дир Кошутського, ви-

студіовані до малих подробиць. Гавот на „Лекції танку“ мав чар справжньої старовини. Фантастичний (клясично-акробатичний) танець нагадував різьбу. Танцюристки у приваблених костюмах. Публика сильно оплескувала травестію актуальної пісоньки „Цілую твою ручку, мадам“, як її співають у Львові на Жовківськім.

Літературний куток.

Свято в честь о. Т. Бордуляка

Священики кіцлівського деканату, зібрані дня 31. жовтня ц. р. на соборчику в Кальнім, відсвяткували гарним, домашнім святом літературний день свого декана, відомого письменника о. Тита Бордуляка, якого твори вийшли тепер аж у кількох виданнях на Вел. Україні. Це свято влаштовано в 66-ліття життя і 42-ліття літературної діяльности нашого талановитого письменника.

Свято відбулося так: Коли о. Т. Бордуляк разом з іншими священиками прийшов після богослуження на приходство, його повитав короткою промовою господар дому й ініціятор свята, о. Павло Штокалко. Після того виголосив довшу промову о. Антін Радомський, змалювавши літературну й церковно-народню діяльність о. Бордуляка. При кінці бесідник побажав ювилятові ще багато сил і здоровля для дальшої праці на літературній і народній ниві. По цій промові присутні священики відспівали „Многая літа“ та вручили свому улюбленому деканові як дарунок образ та пропамятну адресу.

Зворушений тим несподіваним святом ювилят подякував зібраним за вияви щирої симпатії і за заохоту до дальшої праці та у своїй скромности говорив, що він не заслужив на таке свято, бо його дорібок як письменника дуже скромний. Як священик він сповняє в першу чергу свої духовні обовязки, а література у нього щойно на другому місці. Але вкінці під натиском присутніх священик в обіцяв взятися ще за перо, хоч не знає, чи його писання знайдуть у нинішніх часах і серед нових літературних напрямків відповідний відгук і заінтересування.

Свято це по суті скромне й невимушене, зробило вельми симпатичне враження. Настрій на ньому був щирий і природний, але святочний. З очей усіх читалося гаряче побажання, щоб о. Тимотей Бордуляк, що дав нашій літературі кілька справжніх перлин (збірка новель „Ближні“, що вийшла в „Бібліотеці найзнаменитших повістей „Діла“), не кидав пера а продовжав дальше свою перервану письменницьку працю.

Дописи.

ДУБНО. *(Панахиди по бл. п. М. Черкавському.)* Заходами Повітового Народнього Комітету в Дубні і членів Українського Нац.-Дем. Обєднання в Старій Носовиці відправлено в цих місцевостях панахиди по бл. п. М. Черкавському, який довший час мешкав у Дубні і своєю громадською працею багато причинився до розбудови громадянського життя на Дубенщині. Зокрема бл. п. Черкавський був довголітнім головою Повітового Т-ва „Просвіта“ в Дубні, яке в минулому році польська адміністрація закрила. Панахиди пройшли при численній участи місцевого українського громадянства.

Нові книжки й журнали.

КНИЖКИ:

Богдан Лепкий: **Зірка**, повість з повоєнного життя. Львів 1929. В-во „Червона Калина“, ст. 181.

І. Филипчак: **„За Сян!“** Історичне оповідання для молоді з кінця X. віку. Накладом В-ва „Ока“, Коломия, ст. 88.

Історичний календар-альманах „Червоної Калини“ на 1930 рік. Зміст: Василь Дзіковський: Маківка, Юрко Старосольський: На Маківці, Богдан З.: З історії Закарпаття, Юрко Гарасимів: Десять днів на Підкарпаттю, А. Крезуб: Бої за Львів і Наддніпрянські Січові Стрільці, Маріян Карпенюк: День 31. серпня 1919 р. в Київі, Дм. Донцов: До міст!, А. Крезуб: Напад большевиків на Кремянець у травні 1919 р., Ірина Шміґельська-Климкевичева: Великдень у Жмеринці, Юра Шкрумеляк: Кохання поручника Залізного, Уривки з военних любовних листів, Евген Дидик: З повстанцями, Устя Грицик: Дещо з того, що пережила, А. С.: Помста, Я. Водяний: В Холоднім Яру, Р. Сушко: Базар, Я. Водяний: З обіймів смерти, А. Марушенко-Богданівський: На світанку, Сергій Дашків: Діти недолі, Адмар: Нариси з Поділля, Д-р Богдан Гнатевич: Лисоня, Мирон Заклинський: На чужій роботі, Анатоль Курдидик: Міля, На Цитаделі, Вол. Куч.: Коняк.

ЖУРНАЛИ:

Учительське Слово, орґан „Взаїмної Помочі“ українського учительства, Львів 15. листопада. Зміст: Єремія Козловський. Підготовка до ювілею. Орґанізація відділів. Приємності життя на заточенні. Учительські орґаніз. обєднуються. Що пишуть про українські школи. Оголошення.

Літопис Червоної Калини, ілюстрований журнал історії й побуту. Ч. 2., листопад. Зміст: Перша стріча, спомин Р. Купчинський. Цілі німецької військової політики на Україні 1918. А. Крезуб. З Денікінцями, опов. спомин М. Брилинський. Дім інвалідів у Парижі — В. С. Левицький. Передостанній бій окремої кінної дивізії. А. Марушенко-Богданівський. Де ділися наші памятники — Л. Л. З днів трівоги на Покутю. Чия вина — В. Бень. Рецензії й замітки. Андріян Дзерович — С. Бонківна. Бібліографія.

Жіноча Доля, Коломия 15. листопада 1929. Ч. 22.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Понеділок, 25. лист., год. 7·30 веч. „Барон Кінель“ (дешевий тиждень, знижені ціни).

Вівторок, 26. лист. год. 7·30 веч. Лякме (дешев. тиждень, знижені ціни).

Малий Міський Театр:

Понеділок, 25. лист., год. 7·30 веч. Соломянні вдівці.

Вівторок, 26. лист., год. 7·30 веч. Соломянні вдівці (дешевий тиждень, знижені ціни).

Театр ревії „Гонг“ — в салі кіна „Кольосей“:

Понеділок, 25. XI. „На закрутах обережно“; дві вистави: год. 7·15 і 9·30.

Кіна.

Аполльо: Дике кохання (Дольорес дель Ріо.)
Касіно: Грішниця з Монтпарнасу.
Кольосей: Небезпечний шлях (Том Мікс).
Лев: Гра пристрастей (Марія Корда).
Марусенька: Еротикон.
Оаза: Гріхи батьків.
Палас: Звукова фільма „Чотири чорти“ (Джанет Гейнор).
Пан: Царевич (Ів. Петрович).
Пасаж: Капітан Газард. Тиждень Пата і Гомонта. Американська комедія.
Стилевий: Тайна почтової скриньки.
Фатаморгана: Асфальт.
Химера: Божевільні жінки.
Утіха: Бедуїнове кохання.

Програма радіо.

Вівторок 26. XI. 1929.

Варшава (1411,7) 19·20 Трансмісія з Катовиць. **Краків** (312,8) 17·45 Трансмісія з Варшави. **Гельсінгфорс** (221,4) 17·30 Сольо на флєті. **Ляйпціг** (259) 16·30 Камеральна музика. **Братислава** (279) 19·05 Концерт. **Талін** (296) 19·00 Військовий концерт. **Брно** (341,7) 12·30 Пополудневий концерт. **Льондон** (356,3) Органи з катедри. **Штутґарт** (360) 19·30 Веселий швабський концерт. **Гамбурґ** (372) 16·15 Віольончельовий рецитал. **Франкфурт** (390) 20·30 Опера зі Штутґарту. **Берн** (403) 20·00 „Богема“ Пуччіні. **Берлін** (418) 16·30 Пісні. **Стокгольм** (436) 20·00 Шведська музика. **Рим** (441) 13·15 Радіоквінтет. **Лянґенберґ** (473) 10·15 Грамофонові плити. **Прага** (487) 16·30 Шкільний концерт. **Міляно** (501) 12·30 Легка музика. **Брюссель** (509) Танкова музика. **Відень** (516,3) 17·30 Програма для дітей. **Мюнхен** (533) 17·25 Фортепяновий рецитал. **Будапешт** (550) 11·25 Релігійна музика. **Москва** (938) 15·40 Гумор і сатира. **Ковно** (1935) 18·55 Оперетkова музика. **Ленінград** (1000) 16·00 Музика польська і скандинавська. **Харків** (1304) 15·30 Грамофонові плити. **Париж** (1725) 16·45 Радіоконцерт.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає.

Ширші сходини Союзу Українок відбудуться вівторок 26. ц. м. о год. 19. в домівці Т-ва (Підвале 7). Програмку сходин виповнить реферат п-ні сен. Кисілевської, яка поділиться своїми враженнями з поїздки до Америки і розкаже про життя наших еміґранток та їх організації. Окремих запрошень не розсилається. 039 2-2

В четвер дня 28. XI. ц. р. о год. 7 вечером відбудеться в домівці українського лікарського товариства вулиця Руська 3/II реферат д-ра Бурачинського п. н. Нові напрями в шпитальництві.

Позір, Бучаччина! Дня 30-го листопада ц. р. в год. 10-ій рано відбудеться в Бучачі в салі Міщанського Братства Повітовий Народній Зїзд. На денному порядку зїзду є: 1) Відчитання протоколу з попереднього Народнього Зїзду. 2) Звіт з діяльности Повітового Народнього Комітету. 3) Політичний реферат. 4) Громадські бюджетові справи. 5) Економічний реферат. 6) Шкільні справи. 7) Орґанізаційний реферат. 8) Дискусія над рефератами. 9) Вибір Народнього Комітету. 10) Внески. На зїзді не повинно забракнути представника ні одного села бучацького повіту! Крім цього у Зїзді повинні взяти якнайчисленнішу участь всі члени Українського Національно-Демократичного Обєднання, що живуть в нашому повіті. Кожний член партії має на Зїзді право дорадчого голосу.

ВП. **Др-ові Ігнатієві Гершерові**, директорові Загального Шпиталя в Тернополі, складаємо отсим сердечну подяку за дуже старанне, вміле й успішне вилічення мене 70-літнього старця з небезпечного, катарального, обостороннього запалення легких. — З належною пошаною і вдякою о. Іван Кодиківський з жінкою. Біла п. Тернопіль.

ПОДЯКА. Комітетам Політичних Вязнів у Львові та Стрию складають цею дорогою подяку за щиру та дбайливу опіку підчас їхнього побуту в тюрмі, бувші політичні вязні Новицький Степан, Гошовський Юліян.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Видавничої Спілки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10.